

ДАР ИЛИ КАКВАТО И ДА Е ОБЛАГА, КОЯТО НЕ СЕ СЛЕДВА НА ДЛЪЖНОСТНОТО ЛИЦЕ ПО ЧЛ. 301, АЛ. 1 НК

д-р Дарина Косева

Районна прокуратура – гр. София, България

Резюме: Предметът на пасивния подкуп по чл. 301, ал. 1 НК е определен в диспозицията на правната норма като „дар, или каквато и да е облага, която не му се следва“ на длъжностното лице. Анализът на нормата на чл. 301, ал. 1 НК предполага изводи относно особеностите на предмета на пасивния подкуп – дарът, представлява предмет на подкупа, който следва да бъде различен от облагата. По отношение на облагата, за разлика от дара, е поставено нормативно изискване да не се следва на субекта на пасивен подкуп. Облагата е определена като „каквато и да е“ – допустимо е да бъде както с материален, така и с нематериален характер.

Развитието на технологиите и разнообразието от нематериални блага в съвременния свят поставят редица предизвикателства пред тълкуващите и прилагачите правната уредба на подкупа – липсата на ясни критерии за отграничаване на дар от облага по чл. 301, ал. 1 НК, трудността при определяне на парична стойност на нематериални облаги, проблемът за годността на нематериалната облага, хипотезата за приемане на нематериална облага по чл. 301, ал. 1 НК, невъзможността за отнемане на нематериална облага по чл. 307а НК и за натоварването с ролята да бъде разобличаващо обстоятелство на деяние по чл. 301, ал. 1 НК.

Ключови думи: пасивен подкуп, дар, материална и нематериална облага, облага, която не се следва, стойност

A GIFT OR ANY OTHER UNDUE BENEFIT TO THE OFFICIAL UNDER ART. 301, PARA. 1 OF THE CRIMINAL CODE

Darina Koseva, PhD

Regional Prosecutor's Office – Sofia, Bulgaria

Abstract: The object of passive bribery under Art. 301, para. 1 of the Criminal Code is defined in the disposition of the legal norm as 'a gift or any undue benefit' to the official. The analysis of the provision under Art. 301, para. 1 of the Criminal Code presupposes conclusions regarding the specifics of the object of passive bribery – the gift

is considered a bribe, which is different from the benefit. Unlike the gift, the benefit is subject to a regulatory requirement to be undue, and it is defined as 'any' benefit (both material and immaterial in nature).

The development of technologies and the diversity of immaterial benefits in the modern world pose a number of challenges to those interpreting and applying the legal framework on bribery – the lack of clear criteria for distinguishing a gift from a benefit, the difficulty in determining the monetary value of immaterial benefits, the issue of their suitability, the hypothesis of accepting such benefits, the impossibility of confiscating immaterial benefits under Art. 307a of the Criminal Code, and the inability of such benefits to serve as revealing circumstances of an act under Art. 301, para. 1 of the Criminal Code.

Key words: *passive bribery, gift, material and immaterial benefit, undue benefit, value*

Според действащата редакция на разпоредбата на чл. 301, ал. 1 НК за подкуп се наказва длъжностно лице, което поиска или приеме дар или каквато и да е облага, която не му се следва, или приеме предложение или обещание за дар или облага, за да извърши или да не извърши действие по служба, или загдето е извършило или не е извършило такова действие. Нормата на чл. 304, ал. 1 НК регламентира активния подкуп – предлагане, обещаване или даване на дар или каквато и да е облага на длъжностно лице, за да извърши или да не извърши действие по служба, или загдето е извършило или не е извършило такова действие.

В наказателноправната доктрина са аргументирани различни позиции относно ролята на дара и облагата като елемент на съставите по чл. 301, ал. 1 НК, респ. по чл. 304, ал. 1 НК. Д. Михайлов¹ и Р. Владимиров² смятат, че дарът и облагата са предмет на подкупа. А. Гиргинов³, Н. Филчев⁴ и Т. Хинова⁵ мотивират становището, че дарът и облагата са средство за извършване на престъплението подкуп.

¹ Михайлов, Д. Проблеми на наказателното право. Особена част. С., Сиела (Mihaylov, D. Problemi na nakazatelno pravoto. Osobena chast. S., Siela), 2008, с. 393.

² Владимиров, Р. Подкупът според българското наказателно право. С., УИ „Св. Климент Охридски“ (Vladimirov, R. Podkupat spored balgarskoto nakazatelno pravoto. S., UI „Sv. Kliment Ohridski“), 1992, с. 43.

³ Гиргинов, А. Наказателно право на Република България. Обща част. С., СОФИ-Р (Girginov, A. Nakazatelno pravoto na Republika Bulgaria. Obshta chast. S., SOFI-R), 2002, 110-111.

⁴ Филчев, Н. Средство или предмет на престъплението е дарът (имотната облага) при подкупа? – Социалистическо право (Filchev, N. Sredstvo ili predmet na prestaplenieto e darat (imotnata oblaga) pri podkupa? – Sotsialisticheskoto pravoto), 1981, № 11, с. 15.

⁵ Хинова, Т. Някои въпроси на престъпленията по служба по наказателното право на НРБ. С., БАН (Hinova, T. Nyakoi varposi na prestapleniyata po sluzhba po nakazatelno pravoto na NRB. S., BAN), 1965, с. 126.

Съгласно т. 3 от ППВС № 8/30.11.1981 г. по н. г. № 10/81 г., Пленум на ВС, дарът и облагата по чл. 301, ал. 1 НК, респ. по чл. 304, ал. 1 НК представляват предмет на подкупа, а не средство за неговото извършване. Изводът, че „дар или каквато и да е облага“ по чл. 301, ал. 1 НК представляват предмет на подкупа, се подкрепя и от разпоредбата на чл. 307а НК, съобразно която предметът на престъпленията по Раздел IV „Подкуп“ от Глава VIII „Престъпления против дейността на държавни органи, обществени организации и лица, изпълняващи публични функции“ от Особената част на НК се отнема в полза на държавата, а когато липсва се присъжда неговата равностойност.

Предметът на пасивния подкуп по чл. 301, ал. 1 НК е дефиниран в диспозицията на правната норма като „дар или каквато и да е облага, която не му се следва“. При лексикален анализ на разпоредбата са изводими особеностите на предмета на пасивен подкуп по чл. 301, ал. 1 НК – дарът, представлява предмет на подкупа, който следва да бъде различен от облагата. По отношение на облагата, за разлика от гара, е поставено нормативно изискване да не се следва на субекта на пасивен подкуп. Облагата е определена като „каквато и да е“ – допустимо е да бъде както с материален, така и с нематериален характер.

I. Исторически бележки

За изясняването в детайли на особеностите на предмета на пасивния подкуп по чл. 301, ал. 1 НК е необходимо проследяването на историческото развитие на правната уредба от криминализирането му до действащата редакция на разпоредбата на чл. 301, ал. 1 НК. Историческото тълкуване на правните норми предоставя информация за еволюцията в регламентацията на подкупа, вкл. относно неговия предмет, при която от „всичко, което се взема и дава под каквото и да било име“ по чл. 67 от Отдел III „За взятка (подкупване, рушвет)“ на Глава I „За злодеяния и престъпления от обща вреда и за наказанията им“ от ОНЗ⁶ от 1858 г. се стига до „дар или каквато и да е облага“ съобразно действащата редакция на чл. 301, ал. 1 НК⁷.

В нормата на чл. 67 от Отдел III на Глава I от ОНЗ от 1858 г. като „взятка“ се посочва „всичко, което се взема и дава под каквото и да било име, за да се постигне една цел“. Предметът на подкупа по чл. 67 ОНЗ не е лимитативно определен, като за „взятка“ се приема и разлика

---

⁶ Отомански наказателен закон от 1858 г.; Перец, Ф., Ив. Гешов. Наказателний законник: Попр. и обясн. според оригинала и Закон за печата. П., Централна книгопечатница „Ег. Дионе“ (Perets, F., Iv. Geshov. Nakazatelniy zakonnik: Popr. i obyasn. spored originala, i Zakon za pechata. P., Tsentralna knigopечатnitsa „Ed. Dione“), 1881.

⁷ ДВ, бр. 92/27.09.2002 г.

В цена на недвижим имот при продажба или закупуване. Не са „взятка“ обикновени подаръци, които се дават по сватби и тържества на правителствени служби, дребни храни и напитки, подаръци в знак на приятелство, дарове, предоставяни на сиромаси, нуждаещи се и на служби, и официални подаръци, които се получават с позволението на правителството (чл. 67 ОНЗ от 1858 г.).

Предмет на пасивен подкуп по чл. 428, ал. 1 от Глава XXXIII „Престъпления по служба и по адвокатско звание“ на Дял I „За престъпленията и техните наказания“ от Книга II „За престъпните деяния“ на НЗ⁸ от 1896 г. са дар или възнаграждение, което не се следва на чиновник. Разглежданата разпоредба от НЗ от 1896 г. въвежда в нормативната уредба на подкупа понятието „дар“ и изискването предметът, който не е дар, да не се следва на чиновника. Не са дар и възнаграждение по чл. 428, ал. 1 НЗ от 1896 г. предоставените възнаграждения на чиновник доброволно и с одобрение от непосредственото му началство за извънреден труд, както и обикновени дарове или възнаграждения, дадени на чиновника не по негово искане и ако това не е изрично забранено от служебните правила. В диспозицията на правната норма по чл. 146, ал. 1 от Глава V „Престъпления против властта“ на Дял I от Книга II на НЗ от 1896 г. предметът на активния подкуп е дефиниран като „дар или друга облага“. В разглежданата разпоредба терминът „възнаграждение“ не фигурира, а е употребено понятието „облага“, за разлика от правната норма по чл. 428, ал. 1 НЗ от 1896 г.

Предмет на пасивния подкуп по чл. 259, ал. 1 от Глава X „Престъпления по служба“ от Особената част на НЗ⁹ от 1951 г., представлява „дар или каквато и да е друга имотна облага, която не се следва“ на длъжностното лице. Облагата е характеризирана в диспозицията на правната норма като „имотна“ и като неследваща се на субекта на пасивния подкуп.

С разпоредбата на чл. 301, ал. 1 от Раздел IV „Подкуп“ на Глава VIII „Престъпления против дейността на държавни органи и обществени организации“ от Особената част на НК¹⁰ от 1968 г. предметът на пасивния подкуп е дефиниран като „дар или каквато и да е друга имотна облага, която не се следва“ на длъжностното лице. През 1982 г. правната уредба на подкупа е допълнена с разпоредбата на чл. 307а НК¹¹, съобразно която предметът на престъпленията по чл. 301 – чл. 307 НК

---

⁸ Наказателен закон (ДВ, бр. 40/21.02.1896 г.).

⁹ Наказателен закон (Изв., бр. 13/13.02.1951 г.).

¹⁰ Наказателен кодекс (ДВ, бр. 26/02.04.1968 г.).

¹¹ Наказателен кодекс (ДВ, бр. 28/09.04.1982 г.).

се отнема в полза на държавата, а когато липсва се присъжда неговата равностойност.

През 2002 г. нормата на чл. 301, ал. 1 НК¹² е ревизирана като предметът на пасивния подкуп е определен като „дар или каквато и да е облага, която не се следва“ (отменено е изискването за имотен характер на облагата) на длъжностното лице и са въведени нови видове изпълнително деяние – поискане дар или каквато и да е облага и приеме предложение или обещание за дар или облага. Усъвършенствана е редакцията на чл. 307а НК, като изразът „предметът на престъпленията по чл. 301 – чл. 307 НК“ е заменен с „предметът на престъпленията по този раздел“.

Същественото изменение в правната уредба по Раздел IV на Глава VIII от Особената част на НК от 2002 г. е инспирирано от влизането в сила на НКК на 01.07.2002 г. за България¹³. Съгласно чл. 3 „Пасивен подкуп на национални длъжностни лица“ от НКК всяка страна приема такива законодателни и други мерки, които са необходими за обявяването за престъпление съгласно вътрешния закон, когато са извършени умислено при поискването или получаването от което и да е нейно длъжностно лице, пряко или непряко, на каквато и да е наследваща се облага за него, или за някой друг, или при приемането на предложение или обещание за такава облага, за да извърши или да не извърши действие по служба. Според Д. Михайлов терминът „облага“ е пренесен механично от НКК, която не съдържа определение на понятието, защото дефиницията за „облага“ се намира в чл. 1, б. „а“ от КИИИКОП¹⁴.¹⁵ Съобразно чл. 1, б. „а“ от КИИИКОП облагата представлява „всяка икономическа изгода от престъпление“.

В сила за България са и други международни актове, които дефинират облагата при подкупа като широко съдържание. Съобразно чл. 1 „Подкупване на чужди длъжностни лица“ от КБПЧДЛМТС¹⁶, в сила за България от 15.02.1999 г., предметът на подкупа е „наследваща се парична или друга облага“. Терминът „корупция“ е дефиниран в чл. 2 „Определение за корупция“ от ГКК¹⁷, в сила за България от 01.11.2003 г., като искане, предлагане, даване или приемане, пряко или косвено, на

---

¹² Наказателен кодекс (ДВ, бр. 92/27.09.2002 г.) .

¹³ Наказателна конвенция относно корупцията (ДВ, бр. 73/26.07.2002 г.).

¹⁴ Конвенция относно изпиране, издирване, изземване и конфискация на облагите от престъпление (ДВ, бр. 43/27.05.1994 г.).

¹⁵ Михайлов, Д. Цит. съч., с. 451.

¹⁶ Конвенция за борба с подкупването на чужди длъжностни лица в международните търговски сделки (ДВ, бр. 61/06.07.1999 г.).

¹⁷ Гражданска конвенция за корупцията (ДВ, бр. 102/21.11.2003 г.).

подкуп или всяка друга неследваща се облага или обещаването на такава, което засяга надлежното изпълнение на някое задължение или поведението, което се изисква от приемащия подкупа, неполагащата се облага или обещаването на такава. В чл. 15 „Подкуп на национални длъжностни лица“ от КООНК¹⁸, в сила за България от 20.10.2006 г., предметът на подкупа на национални длъжностни лица е предвиден като „каквато и да е неследваща се облага“.

II. Характеристика на „дар или каквато и да е облага, която не се следва“ на длъжностното лице по чл. 301, ал. 1 НК

1. Дарът – предмет на подкупа, различен от облагата

Начинът на изразяване в диспозицията на правната норма на чл. 301, ал. 1 НК на предмета на подкупа – „дар или каквато и да е облага, която не се следва“ на длъжностното лице мотивира извода, че дарът и облагата не са тъждествени категории. За облагата по чл. 301, ал. 1 НК, за разлика от дара, е поставено нормативно условие да не се следва на длъжностното лице. От липсата на изискване дарът да не се следва на длъжностното лице следва заключението, че дарът по чл. 301, ал. 1 НК винаги е неследващ се на субекта на пасивния подкуп.

В наказателноправната доктрина и в съдебната практика липсват аргументирано разграничение между дар и облага по чл. 301, ал. 1 НК и критерии за различаването им.

Според Т. Хинова дарът или облагата при подкупа са доброволни, безвъзмездни предавания на вещи, суми или извършване на действия от имуществен характер, като не е необходимо дарът да е определен точно по размер и вид, а може да се касае до употреба на някои изрази, създаващи убеждение у длъжностното лице, че дейността му ще бъде възнаградена.¹⁹ Авторката приема, че подкупът ще бъде довършен, когато на длъжностното лице са предадени документи, които му дават право да се възползва от обещани пари или материални ценности, но самият дар обаче са вещите или парите, а не документите.²⁰

---

¹⁸ Конвенция на ООН срещу корупцията (ДВ, бр. 89/03.11.2006 г.).

¹⁹ Хинова, Т. Някои въпроси на престъпленията по служба..., с. 126; Хинова, Т. Престъпления против дейността на държавни органи и обществени организации (Престъпления против реда на управление. Престъпления по служба. Подкуп). В., Бряг – принт ЕООД (Hinova, T. Prestaplenia protiv deynostta na darzhavni organi i obshtestveni organizatsii (Prestaplenia protiv reda na upravlenie. Prestaplenia po sluzhba. Podkup). V., Bryag – print EOOD), 1996, с. 45.

²⁰ Хинова, Т. Престъпления против дейността на държавни органи и обществени организации..., с. 46.

Включването в диспозициите на нормите на чл. 301, ал. 1 НК и на чл. 304, ал. 1 НК едновременно на „дар“ и „облага“ е критикувано от Р. Владимиров, който смята, че „дар“ може да се схване като вид имуществено, докато „облага“ – като имуществена последица.²¹ Авторът поддържа позицията, че е необходимо присъствието само на едното понятие, като излишно според него е именно традиционното за съставите на подкупа понятие „дар“.²² Р. Владимиров подчертава, че всеки дар по същността си е вид имотна облага.²³

В съдебните актове парични средства, предоставени на длъжностното лице в наличност, се определят като дар²⁴, безличните пари и вещите – като облага²⁵, а облагодетелстване, което не представлява вещ с определена стойност, също се дефинира като облага.²⁶

2. Облагата не се следва на субекта на пасивния подкуп

При анализ на разпоредбите на чл. 301, ал. 1 НК и на чл. 304, ал. 1 НК прави впечатление, че изискването предметът да не се следва на субекта на пасивния подкуп е поставено единствено за облагата, както и че подобно условие не е предвидено в основния състав на активния подкуп по чл. 304, ал. 1 НК.

Р. Владимиров аргументира становището, че облагата „не се следва“ на длъжностното лице, когато е с противозаконен характер – за нейното приемане липсва правно основание.²⁷ Облагата не се следва на субекта на пасивния подкуп и когато той е неин съсобственик или се е съгласил да осъществява длъжностната си дейност безвъзмездно.²⁸ Признакът „не се следва“ има изключително значение на критерий за разграничаване на престъплението от правомерното деяние, поради което Р. Владимиров предлага изразът „не се следва“ да бъде включен и

---

²¹ Владимиров, Р. Подкупът според българското наказателно право..., с. 40.

²² Пак там.

²³ Пак там.

²⁴ Решение № 35/08.05.1989 г. по н. г. № 23/89 г., ОСНК; Присъда № 9/05.03.2004 г. по н. о. х. г. № 50/2004 г. по описа на СОС; Присъда № 469/11.12.2004 г. по н. о. х. г. № 2884/2004 г. по описа на СГС, н. о., 3 с-в; Решение № 224/01.07.2013 г. по н. г. № 479/13 г., III н. о.; Решение № 10/07.10.2015 г. по к. о. х. н. г. № 1646/14 г., III н. о.; Решение № 33/08.02.2017 г. по н. г. № 25/17 г., I н. о.; Решение № 280/09.05.2024 г. по к. н. г. № 1145/23 г., II н. о.

²⁵ Присъда № 55/17.03.2005 г. по н. о. х. г. № 3907/2004 г. по описа на СГС, н. о., 18 с-в; Решение № 481/08.12.2009 г. по н. г. № 531/09 г., I н. о.

²⁶ Присъда № 9/05.03.2004 г. по н. о. х. г. № 50/2004 г. по описа на СОС.

²⁷ Владимиров, Р. Подкупът според българското наказателно право..., 70 – 71.

²⁸ Пак там, с. 72-73.

В състава на активния подкуп по чл. 304, ал. 1 НК.²⁹ Не е налице подкуп, когато имотната облага е награда или премия за добре изпълнени служебни задължения или възнаграждение за извършена допълнителна работа за даден период от време.³⁰

Според Д. Михайлов „не се следва“ всяка имотна облага, която е престирана на длъжностното лице извън установените законни начини или форми.³¹

Т. Хинова подчертава, че за състава на подкупа е важно единствено предметът на подкупа да носи материален характер и да се явява незаконно заплащане за служебната дейност на длъжностното лице.³² Авторката смята, че обичайните подаръци, свързани с определена професия, по определени поводи и гр., макар и да имат материална ценност, не биха могли да бъдат приети за „дар“ или „облага“ по чл. 301, ал. 1 НК (цветя, книги, картини и гр.).³³ Някои от тези случаи на получаване на подаръци може да са свързани и с професионалната дейност на дадено лице извън неговата служебна дейност.³⁴

Съгласно т. 3 от ППВС № 8/30.11.1981 г. по н. г. № 10/81 г. дарът или облагата не се следват на длъжностното лице, когато то няма право за извършените действия или бездействия по служба да ги получи за себе си или в полза на трето лице.

3.Облагата е с материален или нематериален характер

Д. Михайлов дефинира дара и облагата при подкупа като „всичко, което има материална ценност: пари, вещи, продукти, строителни и други материали, ценни книжа, домашни животни, права и услуги от материален характер“.³⁵ Авторът подчертава, че предмети и услуги с нематериален характер не могат да бъдат дар или облага по чл. 301, ал. 1 НК (напр. установяване на интимни връзки).³⁶

А. Гиргинов също поддържа позицията, че няма подкуп, когато облагата е с нематериален характер.³⁷

---

²⁹ Пак там, с. 127.

³⁰ Пак там, с. 73.

³¹ Михайлов, Д. Цит. съч., с. 409.

³² Хинова, Т. Престъпления против дейността на държавни органи и обществени организации..., с. 48.

³³ Хинова, Т. Някои въпроси на престъпленията по служба..., с. 128.

³⁴ Пак там, с. 129.

³⁵ Михайлов, Д. Цит. съч., с. 394.

³⁶ Пак там, с. 394.

³⁷ Гиргинов, А. Наказателно право на Република България. Особена част. С., СОФИ-Р (Girginov, A. Nakazatелno pravo na Republika Bulgaria. Osobena chast. S., SOFI-R), 2002, с. 377.

Т. Хинова разсъждава върху възможността за определяне на нематериално благо като предмет на подкупа, но заключава, че по обсъжданния начин ще се разшири неоправдано обсега на пасивния подкуп и ще бъдат привлечени под наказателна отговорност лица, чиито действия не съдържат признака „обществена опасност“.³⁸

С ревизията³⁹ от 2002 г. на разпоредбите на чл. 301, ал. 1 НК и на чл. 304, ал. 1 НК от диспозициите на правните норми е извадено определението „имотна“ за облагата при подкупа, като след изменението на посочените разпоредби облагата при подкупа е възможно да бъде с материален или с нематериален характер.

Анализирайки активния подкуп по чл. 304, ал. 1 НК и по чл. 304а НК, в ТР № 1/12.03.2021 г. по тълк. г. № 1/2019 г., ОСНК, съдът приема, че облагата може да бъде с материален или нематериален характер и като „нематериална облага“ разглежда услуга и създаване на преимущество. Според съда при предоставянето на нематериална облага (услуга или създаване на преимущество), получаването ѝ от длъжностното лице се изразява в осигуряване на безпрепятствена възможност то да реши по свое усмотрение дали да се възползва от нея.⁴⁰

Нематериалната облага не притежава веществен характер, обстойтелство което налага необходимост от разсъждения относно критериите, на които следва да отговаря нематериалната облага, за да бъде предмет на пасивен подкуп по чл. 301, ал. 1 НК. Напр. представлява ли нематериална облага по чл. 301, ал. 1 НК консултация, предоставена на дееца на пасивен подкуп за извършване на успешна онлайн инвестиция в криптовалута? Създаването на фаворитизирано положение на длъжностното лице в служебната йерархия нематериална облага ли е по чл. 301, ал. 1 НК?

По отношение на гара, на материалната и нематериалната облаги по чл. 301, ал. 1 НК е посветено общо нормативно изискване, изводимо от разпоредбите на чл. 302, т. 4 НК и чл. 302а НК, регламентиращи квалифицирани състави за пасивен подкуп в големи размери и пасивен подкуп в особено големи размери, представляващ особено тежък случай. Дарът, материалната и нематериалната облаги по чл. 301, ал. 1 НК следва да притежават стойност, оценима в пари. Посоченото законово изискване по отношение на гара и облагата по чл. 301, ал. 1 НК следва и от нормата на чл. 307а НК, съобразно която предметът на

---

³⁸ Хинова, Т. Някои въпроси на престъпленията по служба..., с. 127; Хинова, Т. Престъпления против дейността на държавни органи и обществени организации..., с. 46 и с. 47.

³⁹ ДВ, бр. 92/27.09.2002 г.

⁴⁰ ТР № 1/12.03.2021 г. по тълк. г. № 1/2019 г., ОСНК.

престъпленията по Раздел IV на Глава VIII от Особената част на НК се отнема в полза на гържавата, а когато липсва, се присъжда неговата равностойност.

В съдебните актове правилно се приема, че пасивният подкуп по чл. 301 НК не е имуществено престъпление, поради което стойността на гара и облагата нямат отношение към размера на наказанието.⁴¹ Но дарът и облагата по чл. 301, ал. 1 НК следва да притежават стойност, която е допълнителен критерий за преценка относно степента на обществена опасност на конкретното деяние.⁴² Користта е „универсален белег на пасивния подкуп“⁴³ и „основна същностна характеристика на това престъпление без да е негов съставомерен субективен признак“⁴⁴, като липсата на користна връзка между получения дар и служебния акт изключва да е извършен пасивен подкуп.⁴⁵

При гара (ако бъде прието, че представлява налични парични средства)⁴⁶ и при материалната облага определянето на стойността на предмета на подкупа не представлява трудност. От друга страна, изчисляването на стойността на облага с нематериален характер по чл. 301, ал. 1 НК не е лесна задача – как се изчислява паричната равностойност на услуга или на създадено преимущество (напр. каква е стойността на предоставената на гееца на пасивен подкуп консултация за успешна онлайн инвестиция в криптовалута).

Приемането на нематериална облага като форма на изпълнителното деяние по чл. 301, ал. 1 НК също е свързано с трудности. В т. 2 от ППВС № 8/30.11.1981 г. по н. г. № 10/81 г. е отразено, че престъплението подкуп е довършено в момента на фактическото приемане на гара или друга облага, независимо дали това е станало преди или след извършване на действието или бездействието по служба, заради което тя се дава. При приемането на престъпната облага пасивният подкуп се превръща в резултатно престъпление, а предходните законови форми,

⁴¹ Решение № 354/09.10.2008 г. по н. г. № 354/08 г., III н. о.; Решение № 54/22.04.2021 г. по н. г. № 130/21 г., III н. о.

⁴² Решение № 230/31.07.2009 г. по н. г. № 220/09 г., II н. о.

⁴³ Владимирова, Р. Отново за подкупа и действието или бездействието по служба във връзка с него. – Правна мисъл (Vladimirova, R. Otново за podkupa i deystviето ili bezdeystviето po sluzhba vav vrazka s nego. – Pravna misal), 1982, № 4, 68.

⁴⁴ Пак там.

⁴⁵ Пак там, 68–69.

⁴⁶ Присъда № 9/05.03.2004 г. по н. о. х. г. № 50/2004 г. по описа на СОС; Присъда № 469/11.12.2004 г. по н. о. х. г. № 2884/2004 г. по описа на СГС, н. о., 3 с-в; Решение № 224/01.07.2013 г. по н. г. № 479/13 г., III н. о.; Решение № 10/07.10.2015 г. по к. о. х. н. г. № 1646/14 г., III н. о.; Решение № 33/08.02.2017 г. по н. г. № 25/17 г., I н. о.; Решение № 280/09.05.2024 г. по к. н. г. № 1145/23 г., II н. о.

през които престъплението е преминало, следва да се отчетат при индивидуализация на наказанието.⁴⁷ Поначало пасивният подкуп е довършен в момента на фактическото получаване или приемане на дара или облагата.⁴⁸ Съгласно ТР № 1/12.03.2021 г. по тълк. г. № 1/2019 г., ОСНК при „приемането“ длъжностното лице осъзнава, че е придобило владение върху дара или облагата, като едва след това изразява отношението си към вече получената облага, съгласявайки се да извърши исканото действие или бездействие по служба. Според съда получаването на нематериална облага от длъжностното лице се изразява в осигуряването на безпрепятствена възможност то да реши по свое усмотрение дали да се възползва от нея.⁴⁹

При разглеждане на видовете изпълнително деяние по чл. 301, ал. 1 НК – поискване или приемане от длъжностно лице на дар или каквато и да е облага, която не му се следва, или приемане на предложение или обещание за дар или облага, е видно, че нематериална облага не би могла да бъде приета от субекта на пасивния подкуп, тъй като длъжностното лице е в невъзможност да установи фактическа власт върху нематериална облага. При нематериалната облага по чл. 301, ал. 1 НК „приемането“ следва да се разглежда на плоскостта на предоставяне на субекта на пасивния подкуп на разпоредителна власт по отношение на нематериалната облага.

В съдебните актове е аргументирано допълнително изискване към дара и облагата при подкупа, което се определя като годност на предмета (напр. паричните знаци трябва да са истински)⁵⁰. За определяне годността да бъде предмет на подкуп по чл. 301, ал. 1 НК на нематериална облага (услуга и създаване на преимущество) липсват критерии.

Съгласно чл. 307а НК предметът на престъпленията по Раздел IV на Глава VIII от Особената част на НК се отнема в полза на държавата, а когато липсва, се присъжда неговата равностойност. Парите и вещите като предмет на пасивния подкуп подлежат на отнемане в полза на държавата съгласно чл. 307а НК.⁵¹ Нематериалната облага по чл. 301, ал. 1 НК не би могла да бъде отнета съобразно разпоредбата на чл. 307а НК, а следва да бъде приравнена на липсващи блага и да бъде присъдена нейната равностойност.

---

⁴⁷ Решение № 31/24.02.2021 г. по н. г. № 946/20 г., II н. о.

⁴⁸ Решение № 146/06.04.2010 г. по н. г. № 35/10 г., III н. о.

⁴⁹ ТР № 1/12.03.2021 г. по тълк. г. № 1/2019 г., ОСНК.

⁵⁰ Присъда № 5/18.06.1999 г. по в. н. о. х. г. № 113/1999 г. по описа на САС, н. о., 3 с-в; Присъда № 123/22.03.2004 г. по н. о. х. г. № 2157/2002 г. по описа на СГС, н. о., 3а с-в; Решение № 382/15.10.2010 г. по н. г. № 370/10 г., II н. о.

⁵¹ Владимирова, Р. Подкупът според българското наказателно право..., с. 193.

В Решение № 382/26.10.2009 г. по н. г. № 368/2009 г., II н. о. съдът приема, че белязаните банкноти не са предмет на престъплението, подлежащо на отнемане на осн. чл. 307а НК, тъй като не са предназначени да корумпират, а да разобличат корупционна схема. При нематериалната облага (услуга и създаване на преимущество) по чл. 301, ал. 1 НК подобно обработване е невъзможно, поради което нематериалната облага не изпълнява ролята на обстоятелство, разобличаващо деяние по чл. 301, ал. 1 НК на длъжностно лице.

Развитието на технологиите и разнообразието от нематериалните блага в съвременния свят поставят редица предизвикателства пред тълкуващите и прилагащите правната уредба на подкупа по Раздел IV на Глава VIII от Особената част на НК – липсата на ясни критерии за отграничаване на дар от облага по чл. 301, ал. 1 НК, трудността при изчисляване на парична стойност на нематериални облаги (услуга и създаване на преимущество), проблемът за определяне на годността на нематериалната облага да мотивира или възнагради субекта на пасивния подкуп за поведение по служба, начинът на приемане на нематериална облага по чл. 301, ал. 1 НК с установяване на разпоредителна власт върху нея, невъзможността за отнемане на нематериална облага по чл. 307а НК и за натоварване на нематериалната облага с ролята да бъде разобличаващо обстоятелство на деяние по чл. 301, ал. 1 НК.